

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ МИТНОГО ПРОСТОРУ

У сучасних умовах формування митного простору є вагомим фактором усвідомлення того, що неможливим є його ізольоване існування від інших країн світу. Безпосередньо митний простір стосується таких питань:

- забезпечення безпеки кордону та митної території;
- захист національних інтересів (оскільки однозначно інтеграція у митний простір потребує від країни поступитися частиною власних національних інтересів);
- суверенітет тощо.

Паралельно із розвитком митної справи відбувалося становлення митного простору країни, тому його основні характеристики залежали від внутрішньої економічної політики та інтеграційного курсу держави. Митний простір характеризується циклічністю розвитку та йому притаманні такі стадії:

- формування (синхронізація процесів);
- розвиток (пришвидшення);
- рецесія (сповільнення, стабілізація);
- депресія (дезінтеграція і десинхронізація).

Пропонуємо визначити ознаки, характерні для митного простору:

- відкритість до взаємодії з іншими підпросторами гео економічного простору;
 - неоднорідність простору як у часовому, так і функціональному та територіальному вимірах;
 - низький рівень координації та взаємодії дій між державними органами.
- Це, з нашої точки зору, одне з найбільш проблемних питань національного митного простору, яке потребує вирішення;
- наявність потенційних джерел злочинності та конфліктів;
 - незбігання інтересів глобального митного простору з національними інтересами тощо.

Розглянемо принципи митного простору:

- прозорості. Цей принцип можна назвати одним із основоположних, оскільки він передбачає публічність та відкритість митного простору, інформаційну доступність до результатів його функціонування;
- уніфікованості. Цей принцип передбачає застосування єдиних норм, принципів та правил для забезпечення функціонування простору;
- стабільності. Простір має бути прогнозованим, хоч він не може бути незмінним. Цей принцип має відповідати очікуванням суб'єктів

зовнішньоекономічної діяльності та має бути спрямований на створення надійного підґрунтя функціонування простору. Порухення принципу стабільності несе численні ризики та виклики для митного простору та його суб'єктів;

- раціональності. Форма багатостороннього співробітництва та функціонування простору в глобальному середовищі потребують раціонального підходу до його організації та відповідальності за прийняття рішень;

- системності. Цей принцип виступає головним методологічним підґрунтям функціонування митного простору, який пропонує розглядати його як динамічну багаторівневу систему із внутрішньою будовою та сформованими взаємовідносинами в межах цілого;

- ефективності. Цей принцип дає можливість оцінювати характеристики функціонування простору з попереднім роком, визначати співвідношення затрачених ресурсів із отриманими результатами.

Розглянемо функції митного простору:

- регулююча, яка залежно від наслідків впливу поділяється на дестимулювання та стимулювання;

- контролю, зумовлена необхідністю забезпечення контролю за переміщенням осіб, товарів, предметів через митний кордон. Функція контролю на рівні глобального простору виявляється у контролі за виконанням країнами взятих на себе зобов'язань у межах дво- та багатосторонніх угод;

- фіскальна, яка полягає у забезпеченні надходжень до Державного бюджету в процесі здійснення контролю за переміщеннями через митний кордон країни;

- соціальна, спрямована на зростання добробуту населення, забезпечення екологічно безпечних умов проживання, збереження культурних цінностей, тобто визначає роль митного простору у дотриманні вимог соціалізації;

- економічна, спрямована на забезпечення економічного зростання та розвитку;

- інтеграційна – забезпечує взаємну інтеграцію країн, передбачає інтеграцію митного простору одного рівня із просторами такого самого або інших рівнів.

Детермінантами митного простору є чинники, які характеризують його середовище, впливають на його формування та визначають ефективність функціонування, які виявляються у наступному:

- зменшенні випадків порушення контрабанди та митних правил;

- підвищенні соціальних умов проживання населення. Мається на увазі підвищення контролю за якістю товарів, що надходять у країну, тощо;

- зростанні надходжень від оподаткування операцій з переміщення предметів і товарів через митний кордон країни;

- розширенні економічної інтеграції країни у глобальний простір.

Збалансованість митного простору може бути: параметричною, функціональною та інституційною. Параметрична збалансованість відображає динамічну збалансованість планових та фактичних показників. Функціональна

збалансованість митного простору відображає узгодженість показників, що відображають реальний стан митного простору. Інституційна збалансованість митного простору передбачає узгодженість дій усіх суб'єктів простору на різних рівнях.

Слід зазначити проблеми, які, з нашої точки зору, перешкоджають збалансуванню митного простору:

- лобіювання у процесі глобальної інтеграції власних інтересів економічно розвиненими країнами;
- поява у міжнародній торгівлі нових лідерів, наприклад Китаю, партнерських зв'язків, центрів сили;
- відсутність економічного інтересу між країнами або надмірна торговельна взаємозалежність країн тощо.

Список літератури

1. Сидор Г. В., Кульчицька С. М. Митний простір: сучасна інтерпретація. Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних суспільних систем в сучасних умовах : матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., (м. Івано-Франківськ, 11–12 квіт. 2019 р.). Івано-Франківськ, 2019. С. 264–266.

2. Сидор Г. В., Кульчицька С. М. Митний простір України в умовах глобалізації. Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки : зб. наук. статей за матер. V Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Дніпро, 11–12 квіт. 2019 р.) : у 2-х ч. Дніпро : НМетАУ, 2019. Ч. 1. С. 106–108. URL: <https://nmetau.edu.ua/ua/mdiv/i2015/p2685>

3. Сидор Г. В. Оцінювання активності країн у митному просторі. Модернізація економіки України: основні тенденції та проблеми : колективна монографія / за ред. канд. екон. наук, доц. Кульчицької Н. Є. Чортків : ЧННІПБ, 2020.